

Основы социалистической законности в ЧССР

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие 5

Глава первая

Социалистическая законность и ее главные черты

§ 1. Понятие социалистической законности	7
§ 2. Социалистическая законность как один из безусловно необходимых методов осуществления функций социалистического государства	9

1. Вводное объяснение. 2. Социалистическая законность в качестве метода осуществления классово-подавляющей функции социалистического государства в первом фазисе его развития. 3. Значение социалистической законности в отношении к неантагонистическим противоречиям социалистического общества, проистекающим из его экономики. 4. Дальнейшие причины нарушения социалистических отношений; идеологические и психологические пережитки капитализма; антагонистические и неантагонистические противоречия надстройки современного социалистического общества в ЧССР и методы их решения. 5. Социалистическая законность при хозяйственно-организаторской функции, культурно-воспитательной функции, общественном и государственном строительстве и функции охраны общественного порядка, обеспечения правил социалистического общежития или же реализации прав и обязанностей граждан.

§ 3. «Материальное» и «формальное» понимание социалистической законности и их преодоление	63
---	----

1. Вводные замечания о «материальной» и «формальной» концепциях. 2. Невозможность совершенной системы действующего права. 3. Проблематика единства социалистической законности. 4. Социалистическая законность и выражение воли трудового народа. 5. «Материальное» понимание социалистической законности; несостоятельность генерального «материального» понимания; вопрос о разрешении несогласия между «материальными» принципами и действующими правовыми нормами; ведущая роль коммунистической партии; роль правовой теории. 6. Обусловленность требования о со-

блюденции социалистического права. 7. «Материальная» концепция в отношении к гражданским свободам и ее ошибочность; свобода массы и свободы отдельного лица; невозможность неограниченных гражданских свобод. 8. Выводы из критического анализа «материального» понимания социалистической законности. 9. Недостатки «формального» понимания социалистической законности и его неприемлемость. 10. Принципы правильного разрешения противоречия между «материальной» и «формальной» концепциями социалистической законности; требование творчества права, отвечающего нуждам социалистического строительства; социалистическая законность и чрезвычайные меры; целесообразное определение и деление правомочия и компетенции; значение и пределы действия общественной опасности как условия наказуемости деяния и другие подобные препоны юридического формализма; регулировка форм производства (процесса); обеспечение гражданских свобод; требование реализации или же толкования и применения социалистического права в согласии с социалистическим правосознанием.

§ 4. Социалистический правопорядок и государственная дисциплина	107
§ 5. Ведущая роль коммунистической партии при применении социалистической законности	109

1. Социалистическое правосознание.
2. Ведущая роль коммунистической партии при создании и применении социалистического правосознания.
3. Осуществление руководящей и контрольной роли партийных органов и организаций.

Анализ частных проблем и соображения в отношении литературы	116
---	-----

1. О понятии социалистической законности; отношение к творчеству права; о разнице между законностью и правопорядком; законность в отношении к гражданам, их обязанностям и к охране прав граждан. 2. О противоречии между «материальным» и «формальным» пониманием социалистической законности; о недостатках «формальной» концепции; «материальное» понимание в отношении к предмету правовой охраны и его критика. 3. Это понимание в отношении социалистической законности, чрезвычайных мер и экономики; его неправильность. 4. О некоторых понятиях (о понятии государственного органа, органа хозяйственного управления и т. п.).

Kapitola druhá

SOCIALISTICKÁ ZÁKONNOST PŘI TVORBĚ ČESKOSLOVENSKÉHO PRÁVA

§ 1. Požadavky socialistické zákonnosti při tvorbě československého práva 137

1. Předmět této kapitoly. Obecné vymezení požadavků socialistické zákonnosti při tvorbě práva (str. 137) 2. Pojem a význam forem (pramenů) práva (str. 138) 3. Normativní akty jako formy čs. práva; požadavky socialistické zákonnosti vzhledem k pravomoci a působnosti (kompetenci) při vydávání normativních aktů, k normotvornému procesu a vyhlášení normativních aktů a k jejich právní síle a prvotnosti či odvozenosti (str. 140) 4. Obyčeje, pravidla socialistického soužití, zásady hospodářské politiky, precedenty a normativní smlouvy mezinárodní a kolektivní z hlediska socialistické zákonnosti v ČSSR (str. 142). 5. Klasifikace normativních aktů (str. 153)

§ 2. Formy (prameny) čs. socialistického práva (normotvorná pravomoc a působnost orgánů, proces a forma vydání normativních aktů) 156

1. Zákony (včetně ústavních zákonů); pojem a význam zákona; zákonodárny proces, ústavní zákony, vztah mezi zákony a ostatními normativními akty z hlediska pravotvorné kompetence orgánů (str. 156) 2. Zákonná opatření předsednictva Národního shromáždění (str. 161) 3. Zákony Slovenské národní rady (str. 161) 4. Normativní akty výkonných orgánů resp. orgánů státní správy (str. 162) 5. Obecně závazná nařízení národních výborů resp. 6. rad národních výborů (str. 163)

§ 3. Právní síla čs. normativních aktů. 164

§ 4. Prvotní a odvozená normotvorba v ČSSR 165

§ 5. Normativní interní instrukce. 169

1. Zvláštnosti požadavků socialistické zákonnosti při vydávání interních instrukcí (str. 169) 2. Přehled hlavních druhů interních instrukcí; povaha vládních usnesení (str. 171) 3. Pracovní pokyny a jejich odlišnost od normativních služebních instrukcí složek státního aparátu (str. 174); zvláštnosti řízení družstev a advokacie (str. 175)

1. Ke klasifikaci normativních aktů (str. 176) 2. K problematice interních instrukcí, jejich nebývalý význam v socialistickém státě, souhrnný rozbor rozdílů mezi obecně závaznými akty a interními instrukcemi a nepřipustnost jejich směšování, eventuální externí důsledky interních instrukcí a problémy s tím související, praktický význam rozlišování obecně závazných aktů a interních instrukcí (str. 177) 3. Zásady používání různých druhů normativních aktů resp. instrukcí při tvorbě norem vzhledem k jejich věcnému obsahu a k požadavku účelného rozdělení pravomoci a kompetence (str. 184) 4. „Teleologická“ struktura většiny norem interních instrukcí, otázka jejich normativního a právního charakteru i jejich vynutitelnosti, tzv. státní výstavba, kritika dosavadních mylných pojetí interních instrukcí, k otázce vyhlášení předpisů (str. 189) 5. K otázce prvotních obecně závazných nařízení národních výborů (str. 201) 6. K pojmům pravomoci a působnosti (kompetence) aj. (str. 202).

Jmenný rejstřík 205
 Содержание 207
 Inhalt 211
 Obsah 215

Příloha k 132, precedent 143, normativní příkazy

Глава вторая

Социалистическая законность при творчестве чехословацкого права

§ 1. Требования социалистической законности при творчестве чехословацкого права 137

1. Предмет этой главы. Общее определение требований социалистической законности при творчестве права. 2. Понятие и значение форм (источников) права. 3. Нормативные акты как формы чехословацкого права; требования социалистической законности в отношении к правомочию и компетенции при издании нормативных актов, к нормотворческому процессу и обнародованию нормативных актов и к их юридической силе и первоначальности или производности. 4. Обычаи, правила социалистического общежития, принципы экономической политики, прецеденты и нормативные договоры международные и коллективные с точки зрения социалистической законности в ЧССР. 5. Классификация нормативных актов.

§ 2. Формы (источники) чехословацкого социалистического права (нормотворческие правомочия и компетенция органов, процесс и форма издания нормативных актов) 156

1. Законы (в этом числе и конституционные законы); понятие и значение закона; законодательный процесс; конституционные законы; отношение между законами и остальными нормативными актами с точки зрения правотворческой компетенции органов. 2. Законные мероприятия Президиума Национального Собрания. 3. Законы Словацкого Национального Совета. 4. Нормативные акты исполнительных органов, или же органов государственного управления. 5. Общеобязательные распоряжения национальных комитетов, или же 6. советов национальных комитетов.

§ 3. Юридическая сила чехословацких нормативных актов 164

§ 4. Первоначальное и производное нормотворчество в ЧССР 165

§ 5. Нормативные внутренние инструкции 169

1. Особенности требований социалистической законности при издании внутренних инструкций. 2. Обзор главных видов внутренних инструкций, характер правительственных постановлений. 3. Трудовые указания и их отличие от нормативных служебных инструкций структурных подразделений государственного аппарата; особенности производства кооперативов и адвокатуры.

1. О классификации нормативных актов. 2. О проблематике внутренних инструкций; их небывалое значение в социалистическом государстве; общий анализ различий между общеобязательными актами и внутренними инструкциями и недопустимость их смешивания; возможные внешние последствия внутренних инструкций для прав и обязанностей граждан и проблемы с этим связанные; практическое значение проведения различия между общеобязательными актами и внутренними инструкциями. 3. Принципы использования разных видов нормативных актов или же инструкций при творчестве норм ввиду их предметного содержания и требования целесообразного деления правомочия и компетенции. 4. «Телеологическая» структура большинства норм внутренних инструкций; вопрос об их нормативном и правовом характере и о принуждении к их исполнению; так наз. государственное строительство; критика существующего понимания внутренних инструкций; к вопросу об обнародовании предписаний. 5. К вопросу о первоначальных общеобязательных распоряжениях национальных комитетов. 6. О понятиях правомочия и компетенции; разработка вопросов о формах творчества права в буржуазной науке.

Die Grundlagen der sozialistischen Gesetzlichkeit in der Tschechoslowakischen Sozialistischen Republik

INHALT

Vorwort	5
Erstes Kapitel	
Die sozialistische Gesetzlichkeit und ihre Hauptzüge	
§ 1. Der Begriff der sozialistischen Gesetzlichkeit	7
§ 2. Die sozialistische Gesetzlichkeit als eine der unumgänglichen Methoden der Verwirklichung der Funktionen des sozialisti- schen Staates	9
1. Einführung. 2. Die sozialistische Gesetzlichkeit als Methode der Verwirklichung der Unterdrückungsfunktion des sozialistischen Staates in der ersten Phase seiner Entwicklung. 3. Die Bedeutung der sozialistischen Gesetzlichkeit angesichts der aus ihrer Ökonomik hervorgehenden nicht-antagonistischen Gegensätzen der sozialistischen Gesellschaft. 4. Die subjektiven Ursachen der Verletzungen der sozialistischen Beziehungen; die ideologischen und psychologischen Überreste des Kapitalismus; antagonistische und nichtantagonistische Gegensätze des Überbaues der gegenwärtigen sozialistischen Gesellschaft in der ČSSR und die Methoden ihrer Lösung. 5. Die sozialistische Gesetzlichkeit bei der Durchführung der wirtschaftlich-organisatorischen Funktion und der kulturell-erzieherischen Funktion, des Gesellschafts- und Staatsaufbaues und der Funktion des Schutzes der öffentlichen Ordnung und der Sicherung der Regeln des sozialistischen Zusammenlebens, sowie der Rechte und Pflichten der Bürger.	
§ 3. Die „materielle“ und die „formelle“ Auffassung der sozi- alistischen Gesetzlichkeit und deren Überwindung	63
1. Einleitende Bemerkungen über die „materielle“ und die „formelle“ Konzeption. 2. Die Unmöglichkeit eines vollkommenen Systems des gültigen Rechtes. 3. Die Problematik der einheitlichen sozialistischen Gesetzlichkeit. 4. Die sozialistische Gesetzlichkeit und die Äußerung des Willens des werktätigen Volkes, 5. Die „materielle“ Auffassung der sozialistischen	

Gesetzlichkeit und die Unhaltbarkeit der generellen „materiellen“ Auffassung; die Frage der Lösung der Nichtübereinstimmung zwischen den „materiellen“ Grundsätzen und den gültigen Rechtsnormen; die leitende Rolle der kommunistischen Partei; die Aufgabe der Rechtstheorie. 6. Die Bedingtheit der Forderung der Einhaltung des geltenden Rechtes. 7. Die „materielle“ Auffassung im Verhältnis zu den Freiheiten der Bürger und ihre Fehlerhaftigkeit; die Freiheit der Masse und die Freiheit des Einzelnen; die Unmöglichkeit unbeschränkter bürgerlichen Freiheiten. 8. Schlußfolgerungen der kritischen Analyse der „materiellen“ Auffassung der sozialistischen Gesetzlichkeit. 9. Die Mängel der „formellen“ Auffassung der sozialistischen Gesetzlichkeit und ihre Unannehmbarkeit. 10. Die Grundsätze einer richtigen Lösung der Gegensätze zwischen der „materiellen“ und „formellen“ Auffassung der sozialistischen Gesetzlichkeit; das Erfordernis der Bildung eines den Bedürfnissen des sozialistischen Aufbaues entsprechenden Rechtes; die sozialistische Gesetzlichkeit und die außerordentlichen Verfügungen; die zweckmäßige Verteilung und Begrenzung der Befugnis und der Kompetenz; die Tragweite und Bedeutung der Gesellschaftsgefährlichkeit als Bedingung der Strafbarkeit des Handelns und weitere ähnliche Hindernisse des juristischen Formalismus; die Anpassung der Formen des Verfahrens (des Prozesses); die Sicherung der bürgerlichen Freiheiten; die Forderung der Realisation, bzw. der Auslegung und Anwendung des sozialistischen Rechtes im Einklang mit dem sozialistischen Rechtsbewußtsein.

§ 4. *Die sozialistische Rechtsordnung und Staatsdisziplin* 107

§ 5. *Die leitende Rolle der kommunistischen Partei bei der Anwendung der sozialistischen Gesetzlichkeit* 109

1. Das sozialistische Rechtsbewußtsein. 2. Die leitende Rolle der kommunistischen Partei bei der Herausbildung und Anwendung des sozialistischen Rechtsbewußtseins. 3. Die Verwirklichung der Leitungs- und Kontrollaufgaben der Parteiorgane und Organisationen.

Analyse von Teilproblemen und Erwägungen über die Literatur . . . 116

1. Zum Begriff der sozialistischen Gesetzlichkeit im Verhältnis zur Rechtsbildung; zu dem Unterschied zwischen der Gesetzlichkeit und der Rechtsordnung; die Gesetzlichkeit im Verhältnis zu den Bürgern, ihren Pflichten und zum Schutz der Rechte der Bürger. 2. Zum Widerspruch zwischen der „materiellen“ und „formellen“ Auffassung der sozialistischen Gesetzlichkeit; zu den Mängeln der „formellen“ Konzeption; die „materielle“ Auffassung im Verhältnis zum Gegenstand der rechtlichen Rege-

lung und ihre Kritik. 3. Die „materielle“ Auffassung im Verhältnis zwischen der sozialistischen Gesetzlichkeit, den Ausnahmemaßnahmen und der Ökonomik; seine Unrichtigkeit. 4. Zu einigen Begriffen (zum Begriff des Staatsorgans, des Organs der Wirtschaftsverwaltung u. a.).

Zweites Kapitel

Die sozialistische Gesetzlichkeit bei der Herausbildung des tschechoslowakischen Rechtes

§ 1. Die Erfordernisse der sozialistischen Gesetzlichkeit bei der Herausbildung des tschechoslowakischen Rechtes 137

1. Der Gegenstand dieses Kapitels. Die allgemeine Begrenzung der Erfordernisse der sozialistischen Gesetzlichkeit bei der Herausbildung des Rechtes. 2. Der Begriff und die Bedeutung der Formen (Quellen) des Rechtes. 3. Die normativen Akte als Form des tschechoslowakischen Rechtes; die Forderungen der sozialistischen Gesetzlichkeit im Verhältnis zur Befugnis und dem Wirkungskreis (Kompetenz) bei der Erlassung von normativen Akten und zu ihrer Rechtskraft und ihrer primären oder abgeleiteten Natur. 4. Gewohnheiten, die Regeln des sozialistischen Zusammenlebens, die Grundsätze der Wirtschaftspolitik, Präzedente und normative internationale und kollektive Verträge vom Gesichtspunkt der sozialistischen Gesetzlichkeit in der ČSSR. 5. Die Klassifikation der normativen Akte.

§ 2. Die Formen (Quellen) des tschechoslowakischen sozialistischen Rechtes (die normenbildende Befugnis und Wirkungskreis der Organe, der Prozess und die Form der Erlassung von normativen Akten) 156

1. Die Gesetze (einschließlich der Verfassungsgesetze); Begriff und Bedeutung des Gesetzes; der gesetzgebende Prozess; Verfassungsgesetze; das Verhältnis zwischen den Gesetzen und den anderen normativen Akten vom Gesichtspunkt der rechtsbildenden Kompetenz der Organe. 2. Die gesetzlichen Maßnahmen des Präsidiums der Nationalversammlung. 3. Die Gesetze des Slowakischen Nationalrates. 4. Die normativen Akte der Vollzugsorgane resp. der Organe der Staatsverwaltung. 5. Allgemein verbindliche Verordnungen der Volksausschüsse bzw. 6. der Räte der Volksausschüsse.

§ 3. Die Rechtskraft der tschechoslowakischen normativen Akte	164
§ 4. Die primäre und die abgeleitete Normenbildung in der ČSSR	165
§ 5. Die normativen internen Instruktionen	169

1. Die Besonderheiten der Erfordernisse der sozialistischen Gesetzlichkeit bei der Erlassung von internen Instruktionen. 2. Übersicht über die Hauptarten der internen Instruktionen; das Wesen der Regierungsbeschlüsse. 3. Die Arbeitsweisungen und ihr Unterschied von den im Staatsapparate bestehenden internen Dienstinstruktionen; Besonderheiten der Leitung der Genossenschaften und der Rechtsanwaltschaft.

Analyse von Teilproblemen und Erwägungen über die Literatur 176

1. Zur Klassifikation der normativen Akte. 2. Zur Problematik der internen Instruktionen, ihre ungeweine Bedeutung im sozialistischen Staat; Gesamtanalyse der Unterschiede zwischen den allgemein verbindlichen Akten und internen Instruktionen und die Unzulässigkeit ihrer Vermengung; eventuelle externe Folgen interner Instruktionen für die Rechte und Pflichten der Bürger und die damit zusammenhängenden Probleme; die praktische Bedeutung der Unterscheidung von allgemein verbindlichen Akten und internen Instruktionen. 3. Die Grundsätze der Anwendung verschiedener Arten von normativen Akten bzw. Instruktionen bei der Normenbildung vom Gesichtspunkte ihres sachlichen Inhaltes und des Erfordernisses einer zweckmäßigen Verteilung der Befugnis und der Kompetenz. 4. Die „teleologische“ Struktur der Mehrheit der Normen der internen Instruktionen; die Frage ihres normativen und juristischen Charakters und ihrer Erzwingbarkeit; der sog. Staatsaufbau; Kritik der bisherigen Auffassungen der internen Instruktionen; zur Frage der Veröffentlichung von Rechtsvorschriften. 5. Zur Frage der primären allgemein verbindlichen Verordnungen der Volksausschüsse. 6. Zu den Begriffen der Befugnis und der Kompetenz.

Namensregister	205
--------------------------	-----

OBSAH

Předmluva	5
---------------------	---

Kapitola první

SOCIALISTICKÁ ZÁKONNOST A JEJÍ HLAVNÍ RYSY

§ 1. <i>Pojem socialistické zákonnosti</i>	7
§ 2. <i>Socialistická zákonnost jednou z nezbytných metod uskutečňování funkcí socialistického státu</i>	9

1. Úvodní výklad (str. 9) 2. Socialistická zákonnost jako metoda uskutečňování třídně potlačovatelské funkce socialistického státu v první fázi jeho vývoje (str. 11) 3. Význam socialistické zákonnosti vzhledem k neantagonistickým rozporům socialistické společnosti vyvěrajícím z její ekonomiky (str. 18) 4. Další příčiny porušování socialistických vztahů; ideologické a psychologické přežitky kapitalismu; antagonistické a neantagonistické rozpory soudobé socialistické společnosti v ČSSR a metody jejich řešení (str. 27) 5. Socialistická zákonnost při hospodářsko-organizátorské funkci, kulturně výchovné funkci, společenské a státní výstavbě a funkci ochrany veřejného pořádku a zajišťování pravidel socialistického soužití, práv a povinností občanů (str. 54)

§ 3. <i>„Materiální“ a „formální“ pojetí socialistické zákonnosti a jejich překonání</i>	63
--	----

1. Úvodní poznámky o „materiální“ a „formální“ koncepci (str. 63) 2. Nemožnost dokonalého systému platného práva (str. 66) 3. Problematika jednoty socialistické zákonnosti (str. 67) 4. Socialistická zákonnost a vyjádření vůle pracujícího lidu (str. 67) 5. „Materiální“ pojetí socialistické zákonnosti a neudržitelnost generelního „materiálního“ pojetí; otázka řešení nesouladu mezi „materiálními“ zásadami a platnými právními normami, vedoucí úloha komunistické strany a úloha právní teorie (str. 68) 6. Podmíněnost požadavku zachovávání platného práva (str. 73, 107)

7. „Materiální“ koncepce ve vztahu k občanským svobodám a její pochybenost; svoboda masy a svobody jednotlivce; nemožnost neomezených občanských svobod (str. 75) 8. Závěry z kritického rozboru „materiálního“ pojmání socialistické zákonnosti (str. 79) 9. Vady „formálního“ pojmání socialistické zákonnosti a jeho nepřijatelnost (str. 82) 10. Zásady správného řešení rozporu mezi „materiální“ a „formální“ koncepcí socialistické zákonnosti (str. 85—92); požadavek tvorby práva vyhovujícího potřebám socialistické výstavby (str. 85, 92); socialistická zákonnost a mimořádná opatření (str. 85, 97); účelné rozdělení a vymezení pravomoci a kompetence (str. 85, 98); dosah a význam společenské nebezpečnosti jako podmínky trestnosti jednání a další podobné zábrany juristického formalismu (str. 85—87, 102); uzpůsobení forem řízení (procesu) (str. 86, 105); zajištění občanských svobod (str. 88, 100); požadavek realizace, resp. výkladu a aplikace socialistického práva v souladu se socialistickým právním vědomím (str. 88, 106)

§ 4. *Socialistický právní pořádek a státní disciplína* 107

§ 5. *Vedoucí úloha komunistické strany při uplatňování socialistické zákonnosti* 109

1. Socialistické právní vědomí (str. 109) 2. Vedoucí úloha komunistické strany při utváření a uplatňování socialistického právního vědomí (str. 110) 3. Uskutečňování řídicí a kontrolní úlohy stranických orgánů a organizací (str. 112)

Rozbor dílčích problémů a úvahy k literatuře 116

1. K pojmu socialistické zákonnosti (str. 116—125) ve vztahu k tvorbě práva (str. 118); k rozdílu mezi zákonností a právním pořádkem (str. 120); zákonnost ve vztahu k občanům, jejich povinnostem a k ochraně práv občanů (str. 122) 2. K rozporu mezi „materiálním“ a „formálním“ pojetím socialistické zákonnosti (str. 125—129); k nedostatkům „formální“ koncepce (str. 126); „materiální“ pojetí ve vztahu k předmětu právní úpravy a jeho kritika (str. 128); 3. Toto pojetí ve vztahu mezi socialistickou zákonností, mimořádnými opatřeními a ekonomikou; jeho nesprávnost (str. 129) 4. K některým pojmům (k pojmům státního orgánu, orgánu hospodářské správy apod.) (str. 135)